

Gisteren ben ik met het transport aangekomen in kamp Ravensbrück. Vanuit kamp Vught werden wij op transport gezet. Met wel 76 vrouwen werden wij in 1 goederenwagon gepropt. Het was er pikdonker, de kieren waren met latten dichtgespijkerd. Verschrikkelijk, zou het de bedoeling zijn geweest om ons te laten stikken? Brussel is al gevallen en de geallieerden rukken op naar Antwerpen. De bevrijding laat vast niet lang meer op zich wachten. Zou Ravensbrück de plek zijn waaruit ik word bevrijd?

Op 21 juni 1944 werd in strafgevangenis Haaren mijn vonnis uitgesproken: "Zum Tode für Spionage und fortgesetzte Spionage". De doodstraf voor het plegen van verzetwerk voor de inlichtingendienst, Dienst Wim. Haast 1 jaar nadat de hele groep werd opgepakt. Ik herinner het me nog als de dag van gisteren.

Op 5 augustus 1943 was ik aan het werk gezet in de winkel van mijn ouders, toen ik werd gearresteerd. Mijn vader had het nog proberen tegen te houden. "Ik laat mijn dochter niet meenemen", zei hij. Maar tevergeefs, in een zwarte auto werd ik meegenomen naar strafgevangenis Scheveningen: het Oranje Hotel. Wat was het eenzaam daar, alleen in een cel. Mijn dagen probeerde ik door te komen met speelkaarten, gemaakt van dun wc-papier. Om de zoveel tijd werd ik uit mijn cel gehaald voor een verhoor. Maar over mijn werk voor Dienst Wim liet ik mooi niets los.

Na 7 maanden werd ik opgehaald voor transport. Ik wist niet wat mij te wachten stond. Ik hoopte en bad dat God mij kracht bleef schenken. De bestemming van de reis was strafgevangenis Haaren. Het zag er een stuk vriendelijker uit dan de gevangenis in Scheveningen. Haaren was onder bescherming van het Rode Kruis. Dat zorgde eens per week voor belegde boterhammen. Ook lagen er lakens en slopen op het bed. Hier kreeg ik mijn vonnis te horen en werd ik een Nacht-und-Nebel gevangene - volgens de papieren bestond ik niet meer en mijn familie kreeg niet langer te horen wat er met mij zou gebeuren. In een laatste brief aan mijn ouders probeerde ik ze gerust te stellen: "Schrikt U maar niet, maar vandaag ben ik tezamen met 45 personen ter dood veroordeeld. Ik kan nog in hoger beroep gaan, dus het is nog niet zover. Ik geloof dus niet dat het voltrokken zal worden."

3 maanden na de uitspraak werd ik, samen met alle andere vrouwelijke gevangenen, per vrachtwagen naar Kamp Vught gebracht. Vanuit daar werd ik naar Ravensbrück gebracht. Het wemelt er van het ongedierte. Vannacht slapen wij met een paar honderd gevangenen in een te kleine tent op de grond in het stro. Hopelijk worden wij snel bevrijd. De bevrijding zal nu niet lang meer op zich laten wachten, toch?

Kerstavond in het kamp Dora. Niet iets waar een mens enigszins vrolijk van wordt. Niks anders dus dan andere dagen in de week. We krijgen alle dagen soep en brood voorgeschoteld. En geen drinken. Tijdens het uitgraven van de tunnels voor onderaardse wapenfabrieken, moet ik het doen met het water dat van de muren afdruipt.

Sinds mijn aanhouding in september '43 in Pau ben ik meer dan 40 kilo afgevallen. En zelfs nu met Kerstmis zit er niks extra's in het vat. Wat zijn het ook barbaren, die moffen. Ik ga er maar vanuit dat God de routekaart naar Nordhausen vergeten is om mee te geven aan Josef en Maria. Nee, een heilige plek zal Dora nooit worden. Al blijft de geboorte van Jezus voor mij altijd een gebeurtenis waar licht en hoop hoogtij vieren.

Met heel veel dankbaarheid kijk ik nog terug op de festiviteiten bij het Tilburgse Studenten Corps St. Olof en het dispuut A.D.A.T. De plek waar het hier rijkelijk vloede en vriendschappen voor het leven werden gesloten. Kameradschap en loyaliteit zijn waarden die ik in mijn studententijd heb ontwikkeld en mij in Dora op de been houden.

Door die loyaliteit zit ik hier nu al een poos in gevangenschap. Maar ik heb er tot de dag van vandaag geen spijt van dat ik de loyaliteitsverklaring van die rotmoffen niet heb getekend. Nooit en te nimmer dat ik ga werken voor de vijand. Ik word liever tegen de muur gezet dan één hand uit te steken voor onze onderdrukkers.

Deze principiële houding brengt mij soms ook wel in tweestrijd. Want wat mis ik je ontzettend, mijn liefste Annette. Ik voorzie nog steeds een grote toekomst met jou, en twijfel er dan ook niet aan dat ik hier doorheen kom. Trouwen, om vervolgens een groot gezin te stichten. Dat zijn dingen waar ik vaak over droom na een dag hard werken voor de fabriek.

Kameraden maak ik hier trouwens ook wel. We moeten in de barakken de smerige Britsen met meerdere gevangenen tegelijk delen. Dat scheidt, ondanks de erbarmelijke leefomstandigheden, ook wel een band. We steunen elkaar en blijven positief. Dat is het enige medicijn tegen de verderfelijke van de SS-commandanten.

Het is 31 mei 1944, een zonnige lentemorgen. Vrolijk ben ik op weg naar school. Onderweg hoor ik het luchtabweergeschut van Duitse soldaten, die de vliegtuigen van de geallieerden beschieten. De Duitsers hebben onze school aan de Vincentiusstraat gevorderd en daarom krijgen we nu om de dag les in de St. Marie aan de Vughtstraat. Voor mij is dit nog een hele wandeling vanuit ons huis in Kalsdonk.

Eenmaal op school begint de orde van de dag en krijgen we rekensommen. Tegen het eind van de ochtend mogen we naar buiten voor het speekwartier. Wanneer er beschietingen zijn, moeten we met zijn allen zo snel mogelijk naar het overdekte gedeelte van de speelplaats. Maar dat mag onze pret niet drukken, op de speelplaats klinkt het gelach en getier van rondrennende scholieren.

Na het speekwartier gaan we weer terug naar het klaslokaal. Eenmaal daar aangekomen begint het hele klaslokaal te schudden en klinkt er een harde klap. De brokstukken komen van de muren en vlug schieten alle kinderen onder de schoolbanken. De onderwijzers hebben ons geleerd dat de dikke houten bovenbladen en de ijzeren onderstellen ons bescherming zullen bieden bij eventueel gevaar. De geluiden klinken ons bekend in de oren, het is een bomaanval die nu wel erg dichtbij is.

Het lijkt uren te duren voordat het weer rustig wordt in het klaslokaal. Wanneer ik opkijk, zie ik dat enkel nog het Mariabeeldje aan de muur hangt. Het complete klaslokaal is een ravage, zelfs het plafond is naar beneden gekomen. Snel vluchten we naar het schoolplein, waar een enorme krater in de grond is geslagen. Als deze bom een paar meter opzij had ingeslagen, dan had de school niet meer overeind gestaan. Het gelach en getier dat eerder deze dag op het schoolplein te horen was, had nu plaats gemaakt voor een immense stilte. De schrik zat er bij iedereen goed in, maar wonder boven wonder was er niemand gewond.

Een paar straten verderop bleken bominslagen een enorme ravage te hebben aangericht. Om de verdediging van de Duitsers te saboteren, werden door de geallieerden alle stations in grensgebieden gebombardeerd. Zo werden er op 31 mei 1944 maar liefst 115 bommen gelost boven Roosendaal, slechts twee daarvan vonden hun doel. De andere bommen kwamen terecht op het centrum van de stad en op het havengebied achter het station. De meeste slachtoffers vielen op het terrein van melkfabriek t Anker. 31 mei 1944 werd een zwarte dag in de Roosendaalse geschiedenis.

De afgelopen dagen zijn een zware strijd geweest, vanuit België wilden we de grens over om Roosendaal en omliggende dorpen te bevrijden. Eenmaal net over de grens, bij Nispen, gaven de Duitsers zich niet zo snel gewonnen. Na hevige gevechten trekken we door, om in de dagen erna ook Wouw te bevrijden. Zowel in Nispen als in Wouw werden de kerken door de bezetter opgeblazen. We hebben vier lange dagen strijd geleverd eer we de Duitse troepen hadden verslagen, maar het was nog lang niet voorbij. Onze volgende stop was Roosendaal.

Toen we Roosendaal naderden zagen we een grote tankgracht, deze was door de Duitsers aangelegd om onze troepen tegen te houden. Met veel moeite hebben we bij de Tolberg de gracht kunnen oversteken. Op 30 oktober 1944 reden we rond half elf 's ochtends, vanuit de Hulsdonksestraat, de Kade op. Alle bruggen waren opgeblazen, door middel van een noodbrug reden we met het zware materieel verder de stad in.

Al snel vulden de straten zich met de blijde bewoners van Roosendaal. Eindelijk was voor hen de bevrijding daar. De Nederlandse vlag was bij nagenoeg ieder huis zichtbaar. Onze voorraden chocola en sigaretten werden rijkelijk uitgedeeld. We werden omhelsd en toegejuicht. De feesten duurden tot laat in de nacht.

Na het feesten met de bewoners ging voor ons de strijd weer verder. We zijn vertrokken richting het noorden, hier zijn vrijwel alle steden en dorpen nog onder de macht van de bezetter. Ik weet niet op hoeveel weerstand we nog gaan stuiten, maar ik zal blij zijn als het voorbij is. Iedere dag verlang ik naar huis. Met de reis die we nog voor de boeg hebben lijkt thuis nu wel heel ver weg.

Waar we precies zijn, weet ik niet. De weg is hobbelig en ik ruik een lichte brandlucht. We zitten minstens al vier uren in deze truck. Vader heeft me verteld dat we onderweg zijn naar Echterdingen; volgens hem ligt dat in het zuiden van het Duitse Rijk. Ik ben nog nooit in Duitsland geweest, ik ben benieuwd hoe het er daar uit zal zien.

Ik denk vaak terug aan de afgelopen jaren. Nog altijd heeft vader me niet verteld waarom ik niet meer naar school mocht, waarom ik zo'n malle steek op moest en waarom ik niet meer met de tram mocht. Ik durfde het mijn vrienden niet te vragen. Toen we een bevel kregen om ons te melden voor de trein richting Oost-Europa ging alles in een stroomversnelling. Vader ging onmiddellijk op zoek naar een onderduikadres. Mijn zussen en ik wilden liever in Den Haag blijven, maar omdat we Joods zijn, kon dat volgens moeder niet. We werden ondergebracht in verschillende families in Roosendaal. Ik weet nog goed dat mijn zusjes Lea en Esther bij de familie Raats zaten. Ikzelf zat met vader en moeder ondergedoken in de Dominestraat No 7.

Een paar dagen geleden werd ik midden in de nacht wakker, het was mijn vader. We zijn op stel en sprong naar Brussel gevlucht. Het was erg donker buiten, de avondklok was op dat uur al in werking gezet. In Brussel werden we tegengehouden. Het waren de bruinhemden, de waakhonden van Hitler. Moeder werd naar Auschwitz gebracht. En op dit moment zitten wij in een truck, onderweg naar Echterdingen. Vader wil niet dat ik over moeder praat. Waar we precies zijn weet ik niet; de weg is hobbelig en ik ruik nog steeds een lichte brandlucht.

Vandaag reed ik samen met vader na onze middagpauze weer richting het werk. Ik ging naar het administratiekantoor van het locomotiefdepot en vader naar het kolenpark. Vanuit daar vertrok hij als machinist om 13.45 uur met een personentrein richting Rotterdam. Zonder gevaar was dit niet, de treinen werden veelal beschoten door de geallieerden. Zij wilden het de Duitsers zo moeilijk mogelijk maken om via het spoor de legereenheden te kunnen voorzien van tanks en voorraden. Vanwege het schietgevaar hadden vele treinen een kleine schuilbunker. Al kreeg het treinpersoneel de aanval op tijd in de gaten, dan konden ze lang niet altijd de schuilbunker veilig bereiken. Zo bleek ook vandaag de schuilbunker voor vader te ver weg.

Het was bijna kwart voor twee en mijn dienst ging zo beginnen, maar ik wachtte toch nog even tot de trein richting Rotterdam voorbij kwam. Vanuit de verte zag ik de trein al aankomen, vader hing uit het raam en zwaaide mij vrolijk toe. Toen de trein eenmaal voorbij kwam liep ik fluitend naar kantoor. Daar begon ik aan de dagelijkse administratie. Na nog geen tien minuten werd ik met spoed bij de depotchef geroepen. De trein richting Rotterdam, de trein van mijn vader, was voor de zoveelste keer beschoten. De blik van de depotchef gaf me een rilling door mijn hele lijf.

Ik stapte direct op mijn fiets en reed langs de spoorlijn richting Oudenbosch. Op het station trof ik daar de doorzeeftre van vader aan. De trein van vader bleek onder vuur genomen te zijn door een Amerikaans vliegtuig. Hij en zijn leerling-machinist hadden geen schijn van kans. Mijn moeder, broers en zus waren ook al op station Oudenbosch gearriveerd. Daar werden we opgevangen door de stationschef en enkele Duitse officieren. Iedereen was in tranen en ik kon nog maar amper bevatten wat er zojuist was gebeurd. Ik had vader nog geen twintig minuten geleden uitgezwaaid.

Twee jaar ben ik nu burgemeester van Roosendaal. Vol goede moed ging ik vanuit de NSB dit ambt aan om der Führer trots te maken. Daar is eenheid én discipline voor nodig. In plaats daarvan is er tegenstand van de mondige bewoners. Verbazingwekkend. Want als er één voorbeeld is waar je met eensgezindheid ver kan komen is dat wel het Duitse Rijk.

Ze moeten begrijpen dat tegenstand voor een kink in de kabel zorgt. Bevelen dienen opgevolgd te worden en iedereen die ook maar iets te zeggen heeft over de NSB zal vernietigd worden. Het besef moet komen dat we werken aan één sterk zuiver rijk. Daarom heb ik mede besloten om in de zomer van '42 de Nederlandse jongens vanaf 18 jaar te werk te stellen voor de Nederlandse Arbeidsdienst om te werken aan barakkenkampen.

IJzeren discipline. Dat is wat ik deze Roosendaalse Arische vrinden wil bijleren. Soms voel ik me er wel schuldig over hoor. Ik bedoel, ouders zien hun kroost van lange tijd niet en weten niet waar ze terecht komen. Dat moet een machteloos en angstig gevoel met zich meebrengen. Aan de andere kant is er in oorlogstijd geen ruimte voor sentiment. We zijn met zijn allen bezig aan één gemeenschappelijk doel: het bouwen van één rijk en één ideaal.

Maar toch slaap ik er niet altijd goed van. Ergens zou ik er ook meer willen zijn voor de Roosendaalse bewoners. Maar ik zit in een spagaat. Ik ben namelijk als de dood om tegen de bevelen van de plaatselijke NSB in te gaan. Straks word ik nog naar het koude Sibirië gestuurd om te vechten tegen de Russen. Koude rillingen over heel mijn lijf krijg ik bij dat idee. Brrrrr...

De laatste tijd slaap ik sowieso slecht. Laatst had ik nog een nachtmerrie over een succesvolle invasie van de Russen en Amerikanen. Daaropvolgend speelde heel mijn leven zich af als een film. Ik zag mezelf nog als jongetje die mij nog instopte in de kinderen uit de buurt. Maar ook moeder die mij nog voorbij. Een bedstee, alvorens een welterustenkus te geven. Onmiskienbaar flitste ook de inhuldiging als NSB-lid in '40 nog voorbij. Een gebeurtenis die mij heeft gevormd tot de persoon die ik nu ben.

Terwijl ik die indringende nachtmerrie had, spookten er allerlei vragen door mijn hoofd. Waar moest ik heen als het rijk verslagen werd? Vluchten, de eer aan mezelf houden of een nieuwe identiteit opbouwen en meeheulen met de vijand? Badend in het zweet werd ik wakker en bad voor goede raad van de Heer.

Gisteren was ik bij mijn oma. Zij zat aan de ene kant van de eettafel en ik aan de andere kant. Zo doen we dat tegenwoordig, netjes op anderhalve meter afstand. Oma is bang dat ze corona krijgt, ze is inmiddels al in de tachtig en haar gezondheid gaat achteruit. Met een koekje bij de thee, en oma een bakje koffie, praten we over het nieuws. Over een aantal dagen is het Dodenherdenking en Bevrijdingsdag. Normaal gesproken gaan wij altijd samen langs het monument aan de Parklaan, om stil te staan bij slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Dit jaar kan dat vanwege corona helaas niet. Oma moet zo veel mogelijk binnen blijven. Ze vertelt mij de verhalen van hoe het was als klein meisje tijdens de oorlog.

Ik ben vlak voor de oorlog geboren. Toen in mei 1940 de Duitse vliegtuigen over vlogen rende ik als klein meisje naar buiten om naar de vliegtuigen te zwaaien. Als ik naar ze zou zwaaien zouden ze vanuit het vliegtuig zien dat wij geen kwaad doen. Nederland werd ingenomen door de Duitsers en zij bepaalden nu vanuit de overheid de regels. Om de bevolking in bedwang te houden en om het verzet tegen te gaan, werden er allerlei maatregelen ingevoerd. Zo kwamen er represailles om verzetsacties te bestraffen en werd er een avondklok ingevoerd. De gewone burger moest 's avonds binnen blijven. Mijn vader had een 'Ausweis', vanwege zijn werk moest hij 's avonds over straat. Enkel met deze vergunning, uitgegeven door de Duitse overheid, mocht je tijdens de avondklok de straat op.

De hele familie leefde vier oorlogsjaren in angst. We waren bang voor de Duitse bezetter en zijn acties. 's Avonds, wanneer wij met zijn allen binnen moest blijven, luisterden we stiekem naar Radio Oranje. Vanuit Engeland sprak Koningin Wilhelmina het Nederlandse volk toe over de radio. De berichten gaven ons goede moed.

Toen in oktober 1944 Roosendaal werd bevrijd was het een groot feest. Iedereen ging met vlaggetjes de straat op en danste met elkaar. Moeder had mij mijn mooiste jurk aantrokken en deed lintjes in mijn haar. Van de Britse soldaten kregen wij chocola en mijn vader kreeg sigaretten. Iedereen was blij dat de oorlog eindelijk voorbij was.

De verhalen van oma doen mij denken aan de situatie van nu. Ook nu zijn er door de overheid allerlei maatregelen ingesteld, dan wel niet voor een oorlog, maar om de corona-besmettingen tegen te gaan. We mogen 's avonds ook niet naar buiten, vanwege de avondklok. Mensen zijn bang voor het virus en niemand weet hoe lang het nog gaat duren. De situatie van nu en de verhalen van oma doen mij beseffen dat de oorlog een hele enge tijd moet zijn geweest. Ook al leven we dan nu met een aantal extra regels, ik ben blij dat ik in vrijheid mag leven.